

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto XV, 13

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

30. VII. 1968

BARAGOVA ZADEVA OB STOLETNICI NJEGOVE SMRTI

Dr. F. Ž.

Slovenska kulturna akcija je v petnajstih letih ponovno pokazala, da ima veliko razumevanja za Baragovo zadevo. Za stoletnico je izrazila željo, naj bi na kulturnem večeru 3. avgusta obravnavali Baragovo zadevo pod več vidiki. Tako se bomo pogovarjali o tehle vprašanjih:

1. Ali ima v pokoncilski dobi še kak smisel delati npr. za Baraga in Slomška, ker po mnenju marsikaterih cerkveni zbor ni prav posebno naklonjen češčenju svetnikov?

2. Ali se ob tako počasnem napredovanju Baragovega škofijskega postopka po skoraj polstoletnem prizadevanju sploh še splača s to zadevo tiščati naprej?

3. Kako je stoletnica Baragove smrti zganila Marquette, Severno Ameriko ter Slovence doma, v zamejstvu in zdomstvu?

4. Kaj so v zadnjih letih glede Baragovega življenja in dela novega odkrili? To nas mora še posebno zanimati.

5. Kaj lahko posnamemo iz knjige: Baraga uslišuje.

6. Kakšne spremembe se obetajo v novem cerkvenem zakoniku glede razglašanja blaženih in svetnikov?

7. Kaj moremo narediti mi za Barago?

Sedem vprašanj za iskren pogovor o Baragovi zadevi, ki je vredna vse pozornosti.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Zgodovinski odsek

Sedmi kulturni večer Slovenske kulturne akcije bo v soboto

3. avgusta točno ob pol osmih v mali dvorani

Slovenske hiše, R. L. Falcón 4158

BARAGOVA ZADEVA OB STOLETNICI NJEGOVE SMRTI

Predaval bo č. g. dr. Filip Žakelj

ZA PETNAJSTO LETO

JUBILEJNA ZBIRKA nas spremlja kot živ mejnik! Vendar ni samo mejnik, ampak tudi odprta knjiga z vsemi podatki o lepih, pa tudi trdih dogodkih na naši poti. Vse drugače bi bilo tak jubilej praznovati v mirnih okoliščinah na domači zemlji, kjer bi se vedno in povsod čutili na varnih tleh. Tam nam obstoja ne bi poročevala samo mala skupina mecenov in dobrotnikov, ampak bi se v stiski mogli obračati na naše oblasti ali druge splošno-narodne misleče in usmerjene ustancve. V tujem svetu živimo kot majhen, neznaten otok, le malo viden.

Toda na širnem morju je vsak svetilnik, tudi najmanjši, viden daleč naokoli. Pri dnevnih svetlobi ga ne bi nikdo opazil, izgubljal bi se v blesku sončne bogati-je in se v njej dejansko kar dušil. Toda ponoči blešči kakor vsi drugi, sveti daleč v globine teme in vsi, ki se bore s silami noči, so mu hvaležni, še več, vedo, da brez njegove pomoči ne bi mogli varno pluti po širinah oceanov; na poti bi se izgubili, ali pa bi se zjutraj znašli tam, kjer so bili prejšnji večer, mogoče bi celo zablodili v čisto drugo smer!

Enako je z nami na globinah po oceanih sodobnosti. Plujemo na svetlih jadrh kulturnega in duhovnega ustvarjanja in smo podnevi veseli in Bogu hvaležni, da nam je z življenjem v emigraciji odprl toliko novih zakladnic svetovne kulturne dejavnosti. Toda pride noč in se zgodi, da v skrbeh nespečnosti ne vemo, ne kod ne kam. Vse se nam zdi temno, vse je zavito v temino brezupnega begunstva.

Kaj bi bilo z nami, če si že iz domovine ne bi prinesli tolikega bogastva duhovnih in kulturnih dobrin? Kaj bi bilo z nami, če se v svetovnem dogajanju, kljub vsem udarcem usode, ne bi ujeli v korak kulturnega oblikovanja z vsemi drugimi narodi, ki nas obdajajo?

In kaj smo dosegli? Ne mi sami, ampak druge večje narodne emigrantske skupine se nam čudijo, priznavajo naše uspehe in ugotavljajo kvalitetno raven na-

CORREO
ARGENTINO
SUC. 6

TARIFA REDUCIDA
CONCESION 4228

R. P. I. 953701

ših stvaritev. Skozi vso zgodovino smo se v tekmi, pod nasiljem drugih narodov reševali s kulturnim delom. Po petnajstih letih se more v emigraciji pri tem delu priznavati dobršen delež tudi našemu Glasu, ki mu naj za nov pogon pomaga naša letošnja JUBILEJNA ZBERKA.

Darovali so: č. g. N. N., Buenos Aires, 11.000 pesov; ga. Milena Mravlag, Buenos Aires, 2.000 pesov; g. F. M., Buenos Aires, 2.000 pesov.

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

HIBE JEVTUŠENKOVE POEZIJE

Med sodobnimi ruskimi kritiki ima velik sloves Lev Ozerov. Za moskovski literarni mesečnik Vosprosi literaturi je napisal esej o poeziji Jevtušenka. Ozerov je tudi pesnik in je lani izdal pesniško zbirko v nakladi 50.000 izvodov in je bila po ruski navadi razprodana v nekaj dneh, in je tudi glasbenik in komponist. Esaj o Jevtušenku nosi naslov: Kratak traktat o jabolki (Jevgenij Jevtušenko in drugi). Kritik Jevtušenku priznava „globalno popularnost“ in ne zanika nardarjenosti in dinamičnosti. Polemizira predvsem o formalni plati Jevtušenkove poezije, zlasti o zvočni in ritmični. Kritika je vzbudila v Moskvi veliko pozornost, ker so za jesen napovedali izid antologije Jevtušenkovih pesmi in je zanjo že zdaj veliko zanimanje. Sicer priznava Jevtušenku moč izpovedovanja, pač pa ponavlja trditev, da formalno ni dozorel. Zameri mu, da se ne ozira na dosežke starejše generacije kakor so Semjon Karšanov, Leonid Martinov in Pavel Antokoljski.

— Znani slovenski lingvist profesor Rudolf Kolarič je slavil sedemdesetletnico. Sedaj je profesor slovenščine na univerzi v Novem Sadu. Trenutno preučuje prleško narečje (doma je iz vasi Ilovec pri Ormožu). Namenjen je izdati o njem obširno jezikoslovno delo. Za natis pa pripravlja obsežno razpravo o brižinskih spomenikih, ki bo obsegala okrog sedemdeset tiskanih pol. Odkril je nekaj novih smeri in jezikoslovne vplive, celo arijske.

— Prijatelji tradicij kajkavstva so v Zagrebu začeli izdajati revijo Kaj. Pred sprejetjem štokavščine so namreč Hrvati imeli že nekaj sto let staro kajkavsko književnost. Med sodelavci nove revije je tudi Miroslav Krleža, ki je junake za Glembajve bil še vzel iz kajkavskega okolja. Kot znano je bil Krleža med dopisniki zagrebškega proglasa o samostojnosti hrvaškega jezika proti srbskim poizkusom odvzeti hrvatskemu jeziku individualnost.

— Dunajska založba Molden je izdala knjigo Otta Schulmeistera, glavnega urednika dnevnika Die Presse. Kakor velja list za vodilno glasilo v Srednji Evropi, po vrednosti enak angleškemu Guardianu, tako je svetovna kritika opazila tudi Schulmeisterovo „Die Zukunft Österreichs“. Autor se ostro razračunava s preteklostjo, dasi analizira vse, kar je privedlo do tega, da je bil ravno Avstrijec Adolf Hitler doslej največji propagandist in izvajavec najbolj zagriženega pangermanizma. Le škoda, tako pravi av-

Narodna galerija in Društvo slovenskih arhitektov sta za desetletnico smrti arh. Plečnika priredila spominsko razstavo. Odprl jo je član akademije dr. Fr. Stele in iz njegovega govora prinašamo nekaj povzetkov:

„... Deset let ne pomeni veliko v življenju narodov, še manj v življenju človeštva, saj to niti ni v razmerju do poldruga tisočletja, kolikor smo Slovenci od naselitve proti koncu šestega stoletja v sedanji domovini čakali nanj in si ga v letopise zapisali kot enega viškov kulturnih uspehov. In prav ta desetletna sekunda pomeni prav v arhitekturi tolik korak naprej, kakor ga vsa prejšnja stoletja nismo poznali. — V naši zavesti je Plečnik že kar istoveten z arhitekturo, toda nihče ga še ni opredelil; in povodenj novih, njegovih vsaj navidezno nasprotnih teženj je v letih po smrti že kar dušila opojno melodijo njegovih umetnin. Njegova umetnost je od 1921 zvenela v sozvočju naše kulture kot eden izmed vodilnih glasov. Arhitektura je umetniško ustvarjanje, ne gola tehnika, je poezija, izražena s stavbenimi gradivi, oplemenitenimi z živo, stvariteljsko snujočo roko, zato med njo in poštenim rokodelstvom in obrtjo ni nepremostljive razlike — tako je učil Plečnik z delom in besedo. Temu geslu je ostal zvest do smrti 7. januarja 1957, ko so že racionalizem, gola stereometrična stvarnost, tehnicizem in prefabricirana konfekcijska arhitektura začeli ogrožati njegovo dediščino.

Prav ta razstava pomeni povratek k njemu, o katerem je eden izmed najpomembnejših njegovih učencev in dedičev, arh. Ravnikar dejal: 'Če bo držalo, kar je Plečnik začel, se ne bomo nikdar vrnili v čase, ko domače arhitekture neprovisionalnega značaja še ni bilo, in bo ta umetnost spremljala in pomagala spremljati naše življenje.'

... Priučujočo razstavo so priredili mladi arhitekti, ki so ob ugledu in racionalizmu golega železobetona in prefabriciranih elementov začutili potrebo po toploti osebnega ustvarjanja, ki je prepričljivo izžareva prav Plečnikovo delo. v znamenju takih teženj so zadnji čas izvojevali tudi zunaj Slovenije nekaj prav lepih uspehov.

Plečnik je črpal svojo moč iz globoke vere v neizčrpnost narodnega genija, ki se izraža v našem umetniškem prizadevanju. Ko je dokončal svoje najpomembnejše mladostno delo, tako imenovano Zacherlovo hišo na Dunaju, je pisal bratu Andreju: 'Ko bo moja hiša končana, jo absolutno moraš videti. Brez tekmeča bo, vseeno ali bo dobra ali slaba. Želel bi, da jo spoznaš, da ne bi za vedno propadlo za mojo domovino vse moje trpljenje, borba in vse drugo. Vanjo so vključeni moji starši, in če bi mi jo oporekali, naj moja domovina zve, da sem jo od tal do vrha sam zamislil, celo v času trpljenja, ko umetniki sicer ne ustvarjajo'. V polni meri je spoznal ustvarjalno globino tega dela Peter Altenberg, ki mu je navdušeno pisal: 'Videl sem zgradbo. Nepopisen je bil vtis tega plemenito preprostega, a vendar misteriozno božanskega dvorca moderne Walhalle, sredi tisočerihih papirnatih najemniških hiš... Kakor da je iz tal vele-mesta sama od sebe rasla Vaša zgradba. Včeraj pa mi je dejal arhitekt Corley: 'Kaj šele, če bi videli vestibul in stopnišče v Zacherlovi hiši, tedaj bi sploh povsem padli v ekstazo'.

Tako je tenkočutna kritika sprejela trideset let kasneje tudi zgradbo ljubljanske narodne in univerzitetne knjižnice kljub kritikam, ki so jo kar v njenem bistvu odklanjale. — Poglavitna gradiva Plečnikove arhitekture so kamen, les, opeka, kasneje tudi železobeton. Forma je v načelu plastična, njen najbolj kultivirani element je steber, oblikovan v duhu klasičnega izročila antičnega humanizma. Gradivo in forma pa je Plečnik uporabljal svobodno, kakor je najbolj ustrezalo stvariteljski zamisli. Za NUK v Ljubljani je zapisal Maks Fabiani: 'Za temi zidovi je nakopičena izkušnja in modrost človeštva'...

Plečnik je bil vse življenje občudovan pa tudi osovražen. Ob njegovem najpomembnejšem dunajskem delu, Zacherlovi hiši, ki nima para v svojem času, se sliši zbadljivka 'Ein Krainerkastanienofen'; prestolonaslednik Franc Ferdinand označi železobetonsko, za tisti čas v Srednji Evropi edinstveno cerkev Sv. Duha kot 'konjski hlev', kljub skoraj nedotakljivemu položaju na Hradičanih so ga v Pragi žolčno napadli; tromostovje v Ljubljani je doletel vzdevek šarlatanstva, tržnice so bile nekaterim 'Konjske žale' in kaj vse se je razbesnelo okrog resničnih žal ali Propilejev...

Plečnik je s to razstavo sicer kar izčrpano predstavljen, opredeljen pa še dolgo ne bo. Bo pa nam memento, da bomo osiromašeni, če bomo zanemarili poetični moment in zdrknili na golo utilitarnost. Tu nam ni treba iskati oporišč v zunanjem svetu, kakor je to poskusil kralj Aleksander, ki je Masaryka prosil, naj mu pošlje kakega arhitekta, a je dobil odgovor: 'Saj ga imate doma, to je vaš Plečnik'.

Kaj nam je Plečnik, je lapidarno formulirano v diplomii častnega doktorata, ki mu ga je podelila tehniška fakulteta v Ljubljani ob osemdesetletnici: 'Z mislijo in delom je utrdil pojme arhitekture v zavesti slovenske skupnosti, navezal stik s pretrgano, s pomembno tradicijo domače arhitekture in našel sodobne možnosti za njeno kongenialno nadaljevanje'. Tej sodbi bi dodal samo še: 'Bil je tvorec, čigar uspehov ni mogoče meriti in ocenjevati samo razumarsko — bil je namreč pesnik v arhitekturi!' S tem spoznanjem se poglabljamo v njegovo delo, ki nam ga posreduje ta razstava."

tor, da je bilo njemu določeno, da se maščuje zaradi poraza vsenemške vojske pri Kraljevem gradu leta 1866. Če bi takrat Avstrija ne bila poražena, bi se morda usoda celega nemškega ozemlja drugače razvijala, ker je bil Dunaj bolj odprt za ideje kot pa Berlin, in bi ideja avstrijske skupnosti zmagala nad pruskim militarizmom in centralizmom. Da-

lje zagovarja Schulmeister misel, da bi ravno Dunaj mogel postati središče novega evropskega gibanja.

— Tenorist Anton Dermota je z ženo Hildo maja v mariborskem gradu priredil koncert slovenskih samospevov in slovenske narodne pesmi v prireditvi Jan-ka Ravnika in Oskarja Deva.

Založba Slovenske kulturne akcije
Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina

V VPRAŠANJA NAŠEGA ČASA

je naslov zbirke izrednih izdaj Slovenske kulturne akcije. Sodobna trenja terjajo sprotno razlago in analizo, hkrati pa napotke za pravilno vzklajanje z našimi nameni in potrebami. Uredništvo zbirke je prevzel p. Alojzij Kukulovič. Kot prvi bo izšel zvezek

DIALOG O DIALOGU

ki bo v celoti prinesel predavanja, kakor so jih na treh zaporednih večerih pod gornjim naslovom imeli gospodje **dr. Mirko Gogala, Božidar Fink, dr. Vinko Brumen, Milan Magister in prof. Alojzij Geržinič.**

Skoraj za tem bo izšla knjiga

r u d a j u r č e c

SLOVENIJA IN NOVA EVROPA

(1848-1918-1968)

Podrobnosti bomo še objavili!

VELIKA LAŽ

Predsednik Hrvatske seljačke stranke dr. Juraj Krnjevič živi stalno v Londonu, vendar pogosto zahaja v Kanado in ZD. Redno objavlja uvodnik v glasilu stranke Hrvatskem glasu. Večina člankov preveva stremljenje poglobiti in zaostri spore med Zagrebom in Belgradom in s tem morebiti podpreti odpor nekaterih članov zagrebske vlade proti srbski hegemoniji. Celotna polemika pa se usločuje v trditvi, da so bili temelji Jugoslavije zgrešeni in za Hrvate nesprejemljivi. Zato je za Krnjeviča Jugoslavija velika laž in sicer tako prva pod diktaturo Karadjordjevičev, kakor je še bolj sedaj druga, komunistična Jugoslavija. Tako piše v HG 1. junija 1968: "... Najbrž niti ena evropska država ne sloni na toliko laži in nespoštovanju narodne volje kakor sloni na laži Jugoslavija. Že njen začetek je bil nekaj nezaslišanega... Brž ko je hrvatski narod imel prvo priliko spregovoriti svobodno, je odločno in brez dvomov izpovedal, da dejanje iz leta 1918 ni bilo izraz njegove volje... Prva Jugoslavija je bila velika laž, ki se ni mogla zaključiti drugače kot se je. Sedanja komunistična Jugoslavija ni nič drugega... Danes je samo naslov drugačen, nekoč je bila kraljevina, danes je komunizem... Zato novi duh v Franciji in Češkoslovaški naravnost meri na Tita v prvi vrsti, kajti doslej se je skušal skrivati za zgledom iz leta 1948, ko se je uprl Stalinu. Toda tudi ta njegova laž se bo sedaj kmalu razkrinkala."

— Nekaj tednov pred svojim 88. rojstnim dnem je umrla ameriška pisateljica Helen Keller. Bila je gluha in slepa od detinstva. Z veliko vztrajnostjo in voljo se je naučila govoriti in pisati. Znala je navezati stike z vodilnimi pisatelji, tako tudi z Markom Twainom. Že med študi-

jem je objavila svojo prvo knjigo Zgodba mojega življenja. Pozneje je napisala še enajst knjig. Večina je prevedena v svetovne jezike. Zadnje delo „Imejmo zaupanje“ je izdala leta 1941. Mnogo je potovala po vsem svetu in povsod zagovarjala pravice slepih.

— Letošnje poletne prireditve so se v Ljubljani začele 3. junija. Med najpomembnejše sodi nastop ameriškega baleta Paul Taylorja, ki je nastopil 5. in 6. junija v Križankah. Izvajal je lastne koreografije na glasbo Vivaldija, Bacha, Beethovena, Händla in Haydna.

— Ljubljanski komorni orkester Slavko Osterc je gostoval v novi veliki dvorani Belgrajske filharmonije. Pod vodstvom dirigenta Ivo Petriča (s solistko Evo Novšak) je izvajal dela modernih skladateljev.

— V prostorih študijske knjižnice v Mariboru so 9. maja odprli razstavo posvečeno 150-letnici rojstva Karla Marxa. Razstavo so pustili odprto do 23. maja. Zanimivo bi bilo vedeti, kakšen je bil obisk izven obveznih obiskov šolske mladine in delavskih kolektivov.

V isti knjižnici je bila tudi v prvi polovici maja odprta razstava ob 200-letnici rojstva koroškega ljudskega pesnika in dramatika Andreja Šusterja Drabosnjaka. Slovenski etnografski muzej v Ljubljani pa je tej razstavi priključil še razstavo slovenskega ljudskega slikarstva.

— Mihovil Legar se uvršča med najpomembnejše skladatelje srednjega rodu v Jugoslaviji. Rojen v Istri, ljubi Logarsko dolino, živi pa že čez štirideset let v Belgradu. Je avtor „Štirih prizorov iz Shakespeara, baleta „Zlata ribica“, in oper „Pomandrana tikva“, „1941“ in pa

„Pohujšanje v dolini šentflorjanski“. To njegovo delo je nastalo že pred tridesetimi leti pa vse doslej v celoti še ni prišlo na oder. Zdaj se je sarajevska opera odločila, da celotno opero za petdesetletnico Cankarjeve smrti uprizori.

— Združenje knjižnih prevajalcev v Sloveniji je povabilo iz Budimpešte madžarskega slavista Igorja Jožeta Olaja, da bi predaval o sodobni madžarski književnosti. Predavatelj se je v lepi slovenščini omejil na pregled madžarske moderne poezije. Sam je nekaj pesmi poslovenil.

— Dne 1. julija so v Parizu odprli razstavo evropske gotike. V paviljonu Flore v Louvru so zbrali nad 400 eksponentov evropske gotske umetnosti od XII. do XV. stoletja in so umetnostni zgodovinarji proglasili razstavo za najbolj bogato o tej dobi evropske umetnostne zgodovine. V glavnem so zbrana dela iz francoske in nemške gotike.

— Vsako leto je v Sloveniji organizirano tekmovanje mladincev s področja matematike, fizike, kemije, astronomije in biologije. Vendar je bila doslej udeležba zelo skromna. Nekateri slovenske gimnazije pa niso poslale delegatov.

— Prihodnje leto bodo v Franciji slavili stoletnico rojstva André Gida. Ustanovili so Društvo prijateljev André Gida, ki mu predseduje minister za kulturo pisatelj André Malraux. Sklenili so izdajati revijo Etudes gidiennes. Revija bo izhajala periodično, sodelovali pa bodo v nji v glavnem literarni zgodovinarji.

— Narodno gledališče v Splitu ima tudi komorni oder Literarne scene. Za začetek so uprizorili Tolstojevo „Kreutzerjevo sonato“. Prevod in dramtizacijo je oskrbel Janko Kušan, režiral pa je Sava Kamnenović. Med dejanjem na odru izvajajo tudi slovito Beethovenovo sonato za violino in klavir Kreutzerjevo. Predstava je pri kritiki naletela na lep odmev, partijski tisk pa se je obregnil, češ da Tolstojeve ideje niso sprejemljive.

— Rektor ljubljanske univerze dr. ing. Roman Modic je izjavil, da ima danes Slovenija 20 visokošolskih zavodov. Vendar vse zavode ne bo mogoče združiti v enotno univerzo. Združena univerza bi bila samo forum za razpravo o najglobljih vprašanih višjega in visokega šolstva. Z besedami: Razlogi bi bili torej praktični, ne pa načelni, je zaključil svoja izvajanja.

S p o r o č i l o

Odbor Slov. kult. akcije je sklenil spremeniti vrstni red prihodnjih kulturnih večerov. Že napovedani Večer s Claudelom smo predstavili na soboto 21. septembra, ker je soboto 24. avgusta izbralo Slovensko gledališče v Buenos Airesu za svojo predstavo.

Zato pa bo 8. kulturni večer na državni praznik v soboto 17. avgusta. Predaval bo Ruda Jurčec o temi:

SODOBNOST IDEJE ZDRUŽENE
EVROPE IN SLOVENC

ZA SKLAD GLASA so darovali: g. dr. Jože Kveder, Spittal, Avstrija, 1.000 pesov; g. N. N., Castelar, 200 pesov; gđc. Anica Semrov, Ramos Mejia, 300 pesov. Iz št. 11 Glasa popravljamo: dr. Pribič, ZDA, je daroval 5 dol. (in ne 3); g. Maks Osojnik, San Justo, 460 pesov (in ne 400). — Vsem se najlepše zahvaljujemo!

ŠESTI KULTURNI VEČER

Na 3. diskusijskem večeru o dialogu sta najprej gg. Milan Magister in prof. Geržinič podala referata o dialogu z našimi komunisti. Prvi je razbiral zlasti to, kaj so komunisti z dialogom, kadar so ga ponujali, hoteli doseči v preteklosti, in kaj hočejo doseči danes. Prof. Geržinič je prikazal razliko med napačno pojmovanim dialogom in njega zlorabo, pa pravim pogledom nanj. Za nas veljata ti dve načeli: 1.) s komunističnimi organizacijami (partijo, režimom itd.) ne more in ne sme biti nobenega dialoga, temveč le boj. 2.) Pač pa je s privatniki možen in dopusten dialog (apostolat v najširšem pomenu besede).

V obširni debati so se obravnavali zlasti konkretni primeri in vprašanja, ki so v ožji ali ohlapnejši zvezi s temo večera.

Ob koncu se je koordinator o. Kukovica DJ vseh teh večerov o dialogu lepo zahvalil vsem gg. sodelavcem in tudi udeležencem, ki so se odzvali vabilu SKA in večere posečali v zares rekordnem številu.

Kot javljamo v posebnem oglasu v tej številki, bodo vsa predavanja izšla v knjižni obliki.

STUDIA SLOVENICA je izdala knjigo dr. Maksimiljana Jezernika „FREDERICK BARAGA, portret prvega škofa v Marquette in sicer na podlagi arhivov Propagande fide“. Knjiga obsega 156 strani z letnico 1968. Zanimivost je tudi, da je bila tiskana na Finskem in sicer v tiskarni Centraltryckeriet Helsingfors z letnico 1967. Finančno je izid podprl J. B. M. v spomin Martinu Millerju. Knjiga je razdeljena na poglavja: Uvod. — Misijonar: Misijonski poklic, Apostol Indijancev, Stiki z Rimom. — Škof: Apostolski vikar, Rezidenčni škof, Njegova smrt. — Zaključki. — Dodatek. — Bibliografija. — Zemljevidi. — Knjiga se nanaša pri Studia slovenica, P. O. Box 4531, Washington DC 20017 (opozarjamo na ta novi naslov). Cena nam še ni znana. — Interesenti se morejo obrniti tudi na Slovensko kulturno akcijo za naročilo.

Ob tej priliki podajamo pregled dosedanjih izdaj Studia slovenica: Paul B. Alexander, Land Utilization in the Karst Region of Zgornja Pivka, Slovenia. 1967, str. VI-135 (4,50 dolarjev); John A. Arnež, Slovenia in European Affairs. Reflections of slovenian political history. 1958, X-204 (4 dol.). Thomas M. Barker, The Slovenes of Carinthia, a national minority problem, 1960, X-302, str. (5 dol.). Toussaint Hočevar, The Structure of the Slovenian Economy, 1948-1963. 1965, str. 277 (5 dol.). Aloysius Kuhar, The conversion of the slovenes and the german-slav ethnic boundary in the Eastern Alps. 1959; potem izšlo še v ponatisku kot druga izdaja leta 1967. str. XI-281 (6 dol.). Aloysius Kuhar, Slovene medieval history; Selected studies, Introduction by Francis Dvornik. 1962, str. XV-143 (3 dol.). V posebni zbirki je izšlo: John Arnež, Sloveni v New Yorku (Slovenes in New York). Introduction by U.S. senator Frank J. Lausche. 1966, str. 268 (3 dol in pol).

Iskreno čestitamo vsem pri Studia Slovenica, saj se dobro zavedamo, kolik je njen delež pri uveljavljanju slovenske kulturne navzočnosti v sodobnem svetu, še posebej pa veljajo naše čestitke vodji ustanove g. Eriku Kovačiču. Za vse, ki se za zbirko zanimajo, njegov naslov: 235 Hannes Street, Silver Spring, Maryland, 20901.

USTA STE MI ZAMAŠILI...

(Aleksander Isajevič Solženicin in njegov spor s cenzuro)

„Arhiva mi niso vrnil, mojih knjig ne smejo tiskati, moje ime se ne sme omenjati“ tako je pisal Solženicin 16. aprila letos članom Zveze književnikov Sovjetske zveze te objavil, da ni dobil odgovora ne na pismo četrtemu kongresu zveze 16. maja, ne na naslednji dve. Medtem pa je prišel na zahod stenografski zapisnik sestanka, ki ga je sklical sekretariat zveze in je bilo navzočih nad 30 sekretarjev (iz cele Rusije). Seja je bila lani 27. septembra in je trajala pet ur. Podajamo tu nekaj glavnih odstavkov iz Solženicinovih izjav:

„... Ko moja drama *Pojedina zmagovalcev* po moji lastni odločitvi ni smela iziti, sem predložil za objavo roman *Rakov oddelek*. Hkrati pa sem predlagal vodstvu zveze, naj prebere dramo. Drame nisem bral že deset let in sem raztrgal vse primerke, razen enega, ki so mi ga zaplenili in ga danes razširjajo. Že mnogokrat sem razložil, da te drame ni napisal Solženicin, temveč brezimni arestant S 232 v tistih letih, ko za politične osvobodence ni bilo nikakega upanja na svobodo in ko nobena organizacija, tudi zveza pisateljev ni protestirala ne z besedami in ne z dejanji proti zatiranju celih narodov... O drami tudi ne morem debatirati, kar je pod profesionalno častjo pisatelja razpravljati o delu, ki je bilo odvzeto iz privatnega stanovanja na način, ki vam je dobro znan.

Predvsem tudi ni res, da bi bil zahodni radio objavljala moja pisma pred kongresom. Glede zaplembe *Pojedine zmagovalcev* pa je bila zadnji čas izmišljena verzija o zaplembi mojega arhiva. Teušč, ki je hranil moje rokopise, je bil v zvezi z neko neimenoovano osebo. Tistega človeka so baje potem zadržali na meji, nihče ne ve, na kateri in pri njem našli bogve kaj. Mojega ni bilo ničesar, vendar so se odločili, da me zavarujejo pred takimi znanstvi. Vse to je laž! Pred dvema letoma so mojega znanca Teušča zasliševali, toda o kakih obtožbi ni bilo besede. Moji papirji so bili odkriti z običajnimi metodami: z zasledovanjem po ulicah, s prisluškovanjem telefonskim pogovorom in pred vrati. Toda presenetljivo je, da nova verzija ni bila dovolj naglo in istočasno razglašena po vseh delih sveta. Eden od sekretarjev je je posredoval moskovskim prijateljem...

Česa vsega niso dejali o meni. Nekdo, ki je še vedno na pomembnem položaju, je javno izjavil, da mu je žal, ker ni bil član „trojke“ (sodnikov), ki me je leta 1945 sodila. On bi me dal ustreliti... Sedaj širijo moj „ultimat“, ail objaviti roman ali pa ga bodo objavili v zamejstvu. Tega ultimata sekretariatu ne postavljam jaz, življenje ga postavlja vam in meni. Pravim, da me vznemirja razširjanje mojega romana v pretipiranih izvodih.“

Na glasove „kako je prišlo do tega“, je odgovoril:

„Moje pisanje je odkrilo čudno karakteristiko: vztrajno ga zahtevajo v branje in kdor ga čita, ga prepiše na svoje stroške in ga da v branje naprej. Pred tremi leti so se prav tako naglo razširile *Male zgodbe ali poezija in proza*: komaj sem jih dal nekaterim v branje, že so se razširile po raznih mestih SZ. Nato je dobila redakcija Novi mir pismo z zahoda, iz katerega je bilo razvidno, da so bile *Male zgodbe* objavljene tudi tam. Ravno zato, da ne bi prišlo do podobnega pobega Rakovega oddelka, sem poslal sekretariatu tisto pismo. Preseneča me, da Zveza ni reagirala na moje pismo kongresu in to še pred Zahodom. In tudi ni reagirala na vsa obrekovanja proti meni.

Uredniki časopisov, ki so tudi tovariši, ne objavljajo mojih preklicev. Ne govorijo o prepovedi branja moje knjige v taboriščih, vanje ne dovolijo vstopa, pri preiskavanju so jo zaplenjevali in zanjo je veljala kazen samice celo v tistih mesecih, ko so v revije na ves glas branile *En dan Ivana Denisoviča* in obljubliale, „da se take stvari ne bodo več ponovile“. V zadnjih mesecih knjigo potihem odstranjujejo iz javnih knjižnic. Z mnogih strani mi pišejo, da je prepovedano posojati mojo knjigo; ukazano jim je, da naj rečejo, da je moja knjiga v vezavi. Ali v kroženju ali v nedosegljivem oddelku. Skratka, izogibajo naj se posojanju. Tu je sveže pismo s Krima, Krasnodarski okraj. V okrajni knjižnici so deli le meni in pod obljubo molččnosti (sem knjižnični aktivist) da imajo nalog za odstranitev knjige, vseh vaših knjig. Neka uradnica mi je hotelo podariti v spomin roman *En dan...* toda takoj je neka druga uradnica opozorila neprevidno prijateljico: Kaj delate? To je prepovedano. Če so knjigo predstavili v poseben oddelek, jo je nevarno podariti...

Krog lažnivosti se je brez ovir razširil celo do trditve, da sem bil v vojni ujetnik in da sem sodeloval z Nemci. A to je še malo! Prejšnje poletje so v Bolševu na tečaj propagandistov diktirali, da sem zbežal v Egipt in da sem menjal državljanstvo. Vse to...

— Mladinska knjiga v Ljubljani je izdala dramo Slavka Gruma „Dogodek v mestu Gogi“. Franc Zadravec je napisal uvodno študijo o Grumu.

— Grad na slikovitem Otočju pri Novem mestu so začeli spet restavrirati, da bi zavarovali freske v balkonskem stolpu. Utrdili bodo tudi stene osrednje stavbe in obnovili nekatere napise, ki doslej najbrž še niso bili prebrani. Freske pa so iz 15. in 16. stoletja.

— Matica Hrvatska je v Dubrovniku priredila proslavo stopetdesetletnice rojstva Petra Preradoviča. O pesniku sta govorila dr. Ivo Franješ in Pero Portoglan, o Preradovičevih vezeh z Dubrovnikom pa Miljenko Foretič. Igravec dubrovniškega gledališča Miša Martinović pa je recitiral pesmi Petra Preradoviča.

— Nemško študentovsko gledališče Gelsenu je prejelo vabilo za gostovanje po Franciji in sicer je vabilo poslala...

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Gledališki odsek

Slovensko jubilejno gledališko leto 1868 - 1968

7. septembra 1968

besede-besede-besede

Koncert za igralca

Odrske variacije na temo

LJUBEZEN - RADOST - ČAST in SMRT

s prologom in epilogom in z besedo,
ki so jo dali

France Balantič, Ivan Cankar, William Shakespeare, France Prešeren, Janez Svetokriški, J. B. Poquelin dit Molière, Anton Tomaž Linhart, Oton Župančič in evangelist Janez

Zamiseln, libreto in igranje
Nikolaj Jeločnik

Scenografija
arh. Jure Vombergar

Predstava bo na odru Slovenske hiše.

IVAN BUKOVEC:

OSNUTEK
ILUSTRACIJE ZA
OTROŠKE PESMICE
MARIJE HELENE WALSH

aktivisti zapišejo in stokrat razširijo naprej. In to se dogaja dva koraka od prestolnice. Še druga varianta je: v Soliskanu je major šestakov izjavil, da sem pobegnil v Anglijo, ko sem bil na turističnem potovanju. Namestnik direktorja politične sekcije to pravi: Kdo bi upal ne verjeti? Ob drugi priložnosti je izjavil: 'Solženicinu je pisar uradno prepovedano.' Vsaj v tem je blizu resnici. S tribun trdijo naprej: 'Prekmalu so ga osvobodili in še brez razloga.' Ali so bili razlogi ali ne, lahko vidimo z razsodbo vojaškega sveta vrhovnega sodišča, oddelek za rehabilitacije. Dokument je bil predložen sekretariatu. — Izraz prekmalu (pa) je res okusen. Prebil sem osem let kazni, mesec dni prehodnih zaporov (pri nas je to malenkost, ki je ni vredno omežati) in potem me brez sodbe poslali v dosmrtno konfinacijo; s to sem prebil 'tri leta' pregnanstva, dokler me ni osvobodil XX. kongres; in vsemu temu se reče 'prekmalu'. Ta beseda natanko izraža uborno pojmovanje let 1949 do 1953; če ni umrl v greznici taborišča, če je prišel iz taborišča, pa čeprav se je plazil po kolenih, se temu pravi, da je osvobojen 'prekmalu'. Kajti sodba se je glasila 'dosmrtno' in vse, kar se je dogodilo pred koncem, je bilo nedvomno 'prekmalu'. Nekdanji minister Semičastni je rad govoril o literarnih zadevah in se je tudi enkrat dotaknil moje zadeve. Ena njegovih obtožb, prav komična, se je glasila: 'Solženicin materialno podpira kapitalistični sistem, ker ne jemlje avtorskih honorarjev za kakšno knjigo, ki je pač nekje izšla: Nedvomno gre za 'En dan', ker drugi knjig ni. Toda če ste vi izvedeli, če ste nekje prebrali, da je absolutno nujno, da iztrgam ta denar kapitalizmu, zakaj mi tega niste sporočili? To je farsa! Kdor prejema denar od zapada, se je prodal kapitalizmu, kdor ga pa ne jemlje, ga materialno podpira, tretje možnosti ni. Semičastni ni več minister, toda njegova ideja še živi. Take in podobne neumnosti še naprej nezakonovano pripovedujejo vsi, ki to želijo. Jaz sem sam, mojih obrekovavec pa da na stotine...'

„USTA SO MI ZAMAŠILI IN KAKO NAJ SE POTE M BRANIM?“ S temi besedami je Solženicin zaključil svoje obtožbe.

Centralni tajnik Fedin je ob koncu debate Solženicina pozval k pameti in ga skušal prepričati z besedami: „Po toliko spodbudnih pripombah o vašem talentu in slogu boste znali najti primerno obliko,“ nakar mu je Solženicin odgovoril:

„Ruski bravec vseeno ne bi razumel, za kaj gre!“

Francoska komunistična stranka. Ko je gledališka skupina prišla na francosko tla in se je morala vrniti v Gelsen. Francoski obmejni organi so postali pozorni, ker so na nemških avtobusih mogli videti polno kitajskih in severnovietnamskih komunističnih zastav, med prtljago pa so nemški študentje vozili s seboj palice, češ da in navodila za obrambo proti solženicem.

— Praga in Brno sta slovesno proslavili stopetdesetletnico ustanovitve svojih Narodnih muzejev. Romantično razpoloženi kulturni delavci so v letu 1818 v Brnu in Pragi hkrati sklenili ustanoviti oba muzeja za utrjevanje narodne zavesti mladih rodov čeških nacionalistov. Prva leta so muzej vzdrževali samo zasebniki.

— SLOMSKOV DOM je 20. julija priredil Cankarjev spominski večer z recitacijami in pevske vložki za petdesetletnico pisateljeve smrti, ki bo decembra 1968. Zamisel in priredba je bila dr. Jožeta Kriveca, tekste pa so brali Vlada Brulova, Minka Debevčeva, Marija Tomazičeva, Stanko Jerebič, Maks Nose, Janez Špeh, Marijan Šifer in dr. Krivec. Posamezne točke so povezovali dekliški kvintet Slomškovega doma ter moški zbor Gallus pod vodstvom dr. Savellija.

Pod zaglavjem *Obrazi in obzorja* objavljamo članek „Zamašili ste mi usta...“, izpovedi in obtožbe pisatelja Solženicina proti cenzuri v Sovjetski zvezi. Iz Ljubljane pa sedaj poročajo, da bodo Slovenci sedaj kot eden prvih evropskih narodov dobili v prevodu novi roman Aleksandra Solženicina „*Rakov oddelek*“. Izhajal bo najprej v prevodu kot podlistek v *Delu*. Kako je rokopis prišel v Ljubljano, ni znano.

— Društvo hrvaških književnikov je imelo občni zbor 21. aprila. Izvoljeni so bili Peter Šegedin za predsednika. Daliber Cvitan, tajnik, Vladko Pavletič, član koordinacijskega odbora; Veloslav Kaleb, predsednik nadzornega odbora. Hrvatski glas 8. junija dodaja, da so vsi imenovani vidni podpisniki znane zagrebške deklaracije za obrambo hrvaškega jezika. Poleg Miroslava Krležje je bil Peter Šegedin najvidnejši podpisnik.

DRŽAVNA ZALOŽBA Slovenije je izdala v zbirki slovarjev velik angleško-slovenski slovar, ki je skupno delo treh avtorjev: Anton Grad, Božena Škerlj, Nada Vitrovič. Slovar prekaša vse prejšnje izdaje angleških slovarjev, saj obsega kar 1120 strani, medtem ko ima prejšnji slovar Škerljeve 812 strani. Če primerjamo podrobno oba slovarja, pa je videti, da je novi slovar nekako za 136 odstotkov večji od prejšnjega. Avtorji so vnesli v slovar tudi izraze iz sodobnega življenja z vseh področij.

— Pevski zbor osnovne šole „Toneta Znidaršiča“ je odšel na gostovanje po Slovaški. Istočasno je odpotoval tja tudi otroški zbor šole „France Osojnik“. Zbora bosta v gosteh pri podobnih pevske skupinah po Slovaškem.

V MAPO O DIALOGU

Milan Machovec je docent na praški univerzi in reden gost raznih dialogističnih srečanj na zohodu. Govor, ki ga je imel na konferenci krščanske študentovske svetovne zveze v Gradcu 1962, je zgovoren dokument komunistične taktike (izšel je v Junge Kirche, 10. 8. 1963).

Machovec je izjavil: „Mi komunisti ne mislimo enako s profesorjem Hromadko (češkim protestantskim teologom, ki je med drugim v imenu napredka teološko opravičeval sovjetski zator madžarskega upora. — op. pisca), da bodo cerkve našle dovolj moči in bodo mogle tako začeti z nepomeščanjem komunističnim načinom življenja. Na zunaj se strinjamo z zahodnimi meščanskimi kritiki našega profesorja Hromadke. Med nami in cerkvami so velike razlike, na primer v vprašanju o filozofiji zgodovine, o smislu človeškega življenja, v vprašanju vrednotenja večine poglavij zgodovine krščanstva itd. Celo kadar čutimo, da gre pri kristjanih za pošteno prizadevanje, bojevati se na strani napredka, za prizadevanje, preteklost cerkva iskreno samokritično presoja, nikakor nihče ne sme od nas pričakovati, da se bomo :e zategadelj pokristjanili. Ali da se bo spremenila naša vest, ki nam veleva, bojevati se še naprej za naš svetovni nazor in ga razširjati med ljudmi.“ Kdor govori o možnosti svetovnonazorskega ali pastoralnega „dialoga“, more biti samo v zli volji, ako pozna izjave vodilnih komunističnih ideologov samih.

Partijske zanima le politični dialog: „Zlasti cenimo dejstvo, da mnogo kristjanov — našim napadom na religijo navkljub — nastopa na pravi strani v vprašanjih, ki jih mi čislamo za najbolj pomembna. Zavedamo se, da je mogoče na religiozen način zastaviti veliko važnih realnih vprašanj sedanjega človeka, socialna, etična, politična, eksistenčna vprašanja. Mi religiozno formo odklanjamo, v prvi vrsti pazimo na to, kakšen je odgovor na pravkar omenjena socialna, politična, etična itd. vprašanja.“ „Mnenja smo, da bi mogli prav pošteni in vneti kristjani še več storiti za razorožitev, za odpravo vojne psihoze, za razumevanje neklih prizadevanj na primer v sodobni Indiji in tudi za razumevanje prizadevanj komunističnega tabora.“

Kristjani so torej povabljeni, naj se vključijo v svetovno komunistično revolucijo. Vendar se njih engagement v njej ne honorira: „S tem se nikakor ne obvežejo k soglašanju in sodelovanju v vsem, ali celo k neki nemoralni idili medsebojnih koncesij, ali k lagodnemu življenju brez spopadov, k 'miru' med nazori, kajti to ne bi bilo življenje skupaj, temveč življenje drug ob drugem. Prav zato, ker hočemo izvršiti skupno vsečloveško enoto, je nujno, da se moremo bojevati tudi med sabo. Treba se je torej bojevati, vojskovati se z vsemi svojimi umskimi, moralnimi in čustvenimi močmi, ni pa treba, da se drug drugega nabadamo na kole ali zažigamo na grmadah.“ (Da je riziko grmad treba vzeti v SSSR skoro dobesedno, dokazuje mučenje baptistov v Altaju 1964.) „Prepričani smo, da največja naloga človeške zgodovine, postavljanje komunistične družbene uredbe, doprinaša tudi k razmahu najbolj zahtevnih človeških lastnosti. Ne moremo čakati do tedaj, da nam bodo nekomunisti popolnoma verjeli. Naj torej odloči večletno delo in pošten viteški boj, komu bo pripadla zmaga.“

Samo že večletno udinjnanje propagandi (v dejanskem pomenu slovenskega občutka ob tej tujki, ne v pomenu engagementa, kakor se je brez globljega poznanja slovenske jezikovne zgodovine predlagalo) je najbolj „zahtevne človeške lastnosti“ praškega docenta mogoče pripeljati tik do nesramnosti, ko je mogel govoriti o viteškem boju med nazori. Sicer pa takoj Machovec brez skrbi za svojo logiko izjavi, da komunistični režim uporablja vsa sredstva državne moči za uveljavljanje ateizma: „Oponašajo nam, da jemljemo ljudem njihovo vero. To je hkrati res in ni res. Cerkve imajo pri nas vsa sredstva in vse možnosti, da izkoristijo prižnico in individualno občevanje z ljudmi. V tem pogledu je popolna verska svoboda. Toda mi se vendar moramo z vsemi sredstvi, med drugim tudi s pomočjo šole kot organa državne uredbe, odločno bojevati z vsemi sredstvi za uveljavljanje državne ideologije, v tem pogledu za vzgojo k ateizmu.“

Ni čudno, da morejo med seboj komunisti rabiti za označitev neklih „teologov“ tako malo laskave izraze kot „moralčni vsežerci“ (Komsomolskaja pravda 19. junija 1964).

ZAPLEMBE „RAZLOGA“

Javni tožilec je 6. julija v Zagrebu prepovedal zadnjo številko revije „Razlog“, ki jo izdaja univerzitetni center v Zagrebu. Članki te številke tvorijo „platformo politične dejavnosti, ki je v nasprotju s programom Zveze komunistov Jugoslavije, in zanikuje nje vodilno vlogo kot politično silo v nadaljnjem razvoju socialistične družbe“. Tako trdi v obrazložitev zaplembe. „Ta platforma predstavlja poiskus izsiliti večstrančni sistem, ki je v nasprotju s principi samoupravne družbe in ustave“.

„NOVI ŽIVOT“ O DRAGANOVIĆU

„Novi Život“, vzorno urejevani „katolički časopis za kulturna in duhovna pitanja“, ki ga izdajajo duhovniki-kulturni delavci ob Hrvaškem zgodovinskem inštitutu v Rimu, je v letošnji prvi številki objavil uvodnik ured-

— Čilski pianist Claudio Arrau je na svojem gostovanju po Nemčiji odkril doslej neznano Beethovenovo sonato. Odkupil jo je služajno od nekega münchenškega antikvariatnega strokovnjaka. Gre za tisto Beethovenovo sonato, ki je veljala za izgubljeno in je bila komponirana leta 1792. Arrau je izjavil, da je skladba Beethovenova mladostna kompozicija. S tvrdko Philips je Arrau podpisal pogodbo za posnetek sonate na ploščo.

— Na zapadu je zasvetila nova violinska zvezda: Vladimir Malinin. Ruski virtuoz je na turneji za zahodni Nemčiji izvajal dela ruskih modernih skladateljev, pa tudi klasične mojstre svetovne glasbene literature. Nemška kritika postavlja Malinina v višino obeh Ojstrahov.

— Zelo slavni moskovski režiser Ljubimov je v enem vodilnih gledališč režiral Čehova dramo „Tri sestre“. Pri režiji si je dovolil tolikšne samovoljnosti, da je oblast uprizoritev prepovedala, režiserju pa vzela pravico da nadaljnega dela.

— Šele pred leti so odkrili grob prenesančnega slikarja Giotta: pokopan je v cerkvi Vseh svetnikov v Florenci. Pri nadaljnjem raziskavanju so našli na doslej neznan freske v kapeli sv. Benedikta v isti cerkvi ter ugotovili, da je vse stene s freskami poslikal prav Giotto. Glavni središči Giottove umetnosti sta še vedno Padova in Asiz, vendar odkritja v Florenci obetajo priboriti temu mestu tretje mesto.

— Academia dei Licei je sredi maja priredila v Rimu mednarodno zborovanje o filozofih Campanelli in Vicu, in sicer za pettoto Campellovo in štiristoto Vicovo obletnico rojstva.

— Po zadnjih političnih spremembah na češkoslovaškem so začeli slovaški listi pisati z večjimi simpatijami o slovaških kulturnih delavcih v begunstvu, poudarjajoč, da niso vsi „politični zločinci“ in naglašajoč kulturne zasluge nekaterih, zlasti zgodovinarjev in literatov, kot npr. p. Džurice, ki predava slovaški jezik in književnost na univerzi v Padovi.

— V Mariboru so odkrili spomenik pisatelju Prežihovu Vorancu. Izdelala ga je kiparka Vlasta Tihec.

— Josip Vidmar je izdal zdaj svoje „dnevnik“, ki jih je objavjal v Delu, v knjigi, ki je izšla pri Mladinski knjigi na 323 straneh. Torej bodo v knjigi tudi prosluli listi o knjigi Podbevškove „Sveti Urh“.

ništva pod naslovom „Jugoslavija na sramotnem stebru zaradi ugrabitve Draganovića“.

Jugoslovanska vlada je izginitve Draganovića najprej po svojih plačancih v zamejstvu poskušala naprtiti med seboj sprtim emigrantskim strujam. Ko so hrvaški zdomeci pred svetovno javnostjo obožili Beograd za ugrabitev Draganovića in z dokazi izsilili intervencijo avstrijske vlade, je jugoslovanska vlada najprej izjavila, da nič ne ve o Draganoviću, o ugrabitvi, in zagotavljala, da ga ni v Jugoslaviji. Končno je morala — po dveh mesecih — le priznati, da se Draganović nahaja na njenem teritoriju, začela pa je trditi, da se je „svobodno vrnil“, da „razreši svoj primer“.

Toda popolnoma gotovo je, da se doslej še nihče ni mogel svobodno razgovarjati z Draganovićem, vedno so bili navzoči policisti, partijski zaupniki in prisluškovalci. Draganovićevo najožji sorodniki, njegova prijateljca nadškofa Alapović in Čekada, papežev delegat Cagna, njegovi nekdanji tovariši z zagrebške teološke fakultete niso mogli z njim govoriti na samem.

CENA ALTERNATIVE...

Ob sleherni prelomni ideji ali mednarodni krizi se pri narodih opažajo reakcije raznih vrst, ne nazadnje z namenom razkrivanja njihovih šibkih ali pozitivnih točk. Češko-slovaška kriza je pognala na vrh tudi pene raznih tokov v slovenski politiki in ob prvem pregledu smo takoj že pri nekaterih pred istim srečanjem s starimi elementi neodločnosti, nejasnosti, strahu in celo defetizma. Po nekaterih pojavih bi mogli soditi, da smo v vsej svetovni zgodovini pač zares edini narod, ki se še vedno trese v strahu, kadar stopi predenj nujnost samostojne slovenske države. Če je le mogoče, se naglo ozremo, kje bi komu zlezli pod klobuk, ker nam te zadnje in edino naravne odločitve ne bi bilo treba sprejeti in izvesti. Toda gibanju v tej smeri se ne bomo mogli izogniti, kajti ko je narod dorastel, si mora ustanoviti samostojno državo in sicer svojo lastno. Glavno, kar nas danes loči v tolmačenju položaja, pa je podobno onemu v letu 1918 ob gibanju za zmago majniške deklaracije. Ivan Šušteršič je trdil, da nas bo ohranila streha konfederirane Avstrije, dočim se danes enako skuša vriniti naziranje, da nas bo za bodočnost ohranila streha konfederirane Jugoslavije.

KOROŠEC: „JUGOSLAVIJA BO RAZPADLA...“

Bilo je v tednu, ko se je pripravljala avgusta 1939 blejski sporazum med Hrvati in Srbi. 22. avgusta 1939 je Korošec na Begunjah razlagal mednarodni položaj in usodo Slovencev ob naraščajoči krizi med Poljsko in Nemčijo. Med drugim je dejal tudi: „... po vesteh iz Moskve Rusija še dve leti ne bo v stanu spustiti se v vojne zapletljaje in verjetno bo prišlo do pogodbe med Rusijo in Nemčijo, da se Rusija izogne vojni, oziroma odloži še za dve leti... Kaj z Jugoslavijo? Ta se bo izogibala vojne, ne bo se pa mogla izogniti in bo razpadla wie ein Kartenhaus... Naša vojska je kompirirana, mi smo kupovali orožje v Franciji za drag denar, ki ga je Francija izločevala kot zastarelo in naše kanone bodo tudi v drugi svetovni vojni vlačili voli in mule... Kaj z nami Slovenci? Če je kaka možnost, da se Jugoslavija upostavi, tedaj Jugoslavija; če pa ni nobene možnosti, da se Jugoslavija obnovi, tedaj vsi pod Italijo, tam boste vzdržali in pričakali nove razmere... (Več in bolj podrobno o tem je v III. delu knjige Skozi luči in sence, ki je pred natisom).

Naslednji dan smo vsi zastrmeli ob novici iz Moskve, da je bil podpisan pakt med Hitlerjem in Stalinom...

In kako je potem prva Jugoslavija razpadla?

Padla je kot „ein Kartenhaus“ s pučem 27. marca 1941, ko mi je dr. Kulovec 2. aprila 1941 izjavil: „Srbi Jugoslavije niso ustvarili in Srbi so Jugoslavijo razbili...“ Torej je ni razbila niti nemška vojska, niti oklice Neodvisne države Hrvatske, Srbi so jo sami vrgli v prepad, preden je sovražnik prstupil meje Jugoslavije.

Vkljub temu pa se še danes skuša graditi nekaj zanesljivega in trdnega pod streho „konfederativne Jugoslavije...“

In kako je bilo z okupacijo? Še pred oklicem NDH v Zagrebu sta dva vodilna člana SLS v imenu Narodnega sveta pohitela v Celje prosit nemškega generala, naj nemška vojska zasede Slovenijo. Torej ne samo Slovenijo tja do Kostanjevice — Nemčija naj zasede vso Slovenijo in po nemških že dolgo pripravljenih načrtih bi verjetno sledila nagla preselitev vseh Slovencev na ozemlje med Poljake in Ruse in to po enako nagli likvidaciji 12.000 slovenskih intelektualcev, kakor je bilo to pripravljeno v spisih Gestapa. Prvi slovenski Katyn...

Koroščevi nasveti so bili pozabljeni...

NAUKI IZ PRAGE

Sedanja češko-slovaška kriza je kaj podobna slovenskim krizam v letu 1848, 1918 in sedaj v letu 1968. Spet se ponavlja dokaz, kako zelo se narodom maščuje, če pred lastno pogumno odločitvijo tekajo drugam pod streho. Masaryk je bil sicer v prvih letih po letu 1918 skorajda zagrizen nasprotnik Rusije in njenega komunizma, toda njegova že mnogo „gibčnejši“ naslednik Beneš je usodo Češko-slovaške položil Stalinu v roke, namesto da bi dopustil ureditev notranjega položaja v sporazumu s Slovaško. Nauk je znan: leta 1948 je

Stalin Benešu zavel vrat in začela se je najhujša tragedija Čehov in Slovakov v vsej dosednji zgodovini.

Toda po merilih svetovne politike je prav Praga že od nekdaj imela pomemben položaj. Sam modri Bismarck se je spet in spet izražal: „Kdor ima Prago, ima v svojih rokah celo Evropo“, in je imel v mnogem, če ne v vsem, prav. Seveda je vse prevrgla Hitlerjeva veleumna blaznost, ko je marca 1939 razglasil: „Tschechoslowakei ist ein Blindarm Europas und muss darum entfernt werden — Českoslovaška je slepič Evrope, goden za izrezanje...“ in trideset let kasneje trde sedaj isto komunistični vladarji v Moskvi, kar samo potrjuje diagnozo, da sta nacizem in komunizem eno in isto. Sovjetska vojska je danes na mejah Češko-slovaške za enak vdor kakor Hitlerjeva v marcu 1939.

Včasih pa ni bilo tako! Oče moderne pedagogike in eden največjih mislecev svojega časa Komenský (1592-1670) je celi Evropi zaklical: „Prišel je čas, da se prebudimo. Vrgli so nas v spanec, da bi pozabili na grozeče nevarnosti — oni sami si to žele in isto hočejo od drugih. Evropejci smo in naša dolžnost je, da se prvi dvignemo, drugi narodi nam bodo sledili.“ Tri sto let kasneje je pesnik Havlíček (1821-1856), poln slavjanskega navdušenja, kot dvajsetletnik poromal v Rusijo in se po treh letih vrnil, nakar je poln gorečnosti in gneva nad preživelimi skušnjami leta 1844 zapisal: „Slovani nikakor nismo enoten narod, ampak štirje različni narodi in med nami je tako malo edinosti kot je je med drugimi evropskimi narodi. Vedno in povsod bom trdil: 'Jaz sem Čeh, nikdar pa: jaz sem Slovan...'“ Palacky (1798-1876) je po neuspelem slovanskem kongresu v Pragi in po ruski intervenciji v madžarski revoluciji v letu 1848 Dunaju v prid, nakazal, kaj naj ustvarjajo češki pisatelji: „... krajevne meje med narodi se rušijo in tako se v raznih jezikih ustvarja enotna književnost na naši evropski, da, svetovni ravni...“ In pesnik Jan Neruda (1834-1891): „Izogibal se bom ozkosti — moj pogled bo veljal vsej Evropi...“

In genij slovenstva France Prešeren v letih 1848? Stanuku Vrazu in njegovemu ilirstvu (jugoslovenstvu) je odgovoril: „Jaz sem in ostanem Slovenec,“ pri Hrvatih pa se Vraza še danes drži očitek, da je bil uskok... In Prešeren je takrat rešil usodo slovenstva!

Nemški pisatelj Fritz Beer je v reviji Der Monat (maj 1968) napisal članek „Neue Maenner im Hradschin“, kjer razlaga razvoj dogodkov v Pragi in postavlja trditev, da so idejne temelje za reševanje naroda izpod peze rdeče diktature po padcu Stalina začeli polagati pisatelji in umetniki, ker je njihovo delo zastavljeno na čistost idej; morali so to delo opraviti, ker so se politiki umaknili v molk, ponekod v mutasti molk. Toda s tem so si kulturni delavci ustvarili položaj posebne ustanove, v splošni politični praznini so postali moralna ustanova in kot taka edina in najmočnejša; za ves narod edini svetlinik.

Kako se je razvijala njihova borba, je Glas že opisal v številnih člankih lansko leto in letos, ko je poročal o kongresu češke pisateljske zveze.

Danes ima slovenska politična emigracija do svojega naroda v domovini važno moralno in neizogibno dolžnost biti v moralni službi onim, ki so prisiljeni k molku in mirovanju. Toda med to delo se vrvajo motnje, resne in neresne.

RAZNE SUMLJIVE TRANSMISIJE

Med take bi se morale prištevati razne interpretacije o vidnem naraščanju neofašizma oziroma neonacizma. Belgrajski režim se v svoji notranjepolitični šibkosti naslanja na dvoje: izzvati hoče patriotično miselnost v Zagrebu in mogoče tudi v Sloveniji z raznimi poročili o fašistični nevarnosti, na drugi strani pa izrablja z Vatikanom sklenjeni protokol za mehčanje hrbtnice opoziciji doma, in v politični emigraciji z robotimi posegi v delo cerkvenih predstavnikov. Komunizem je doma danes kopija jožefinizma, ko je cerkvi dal koncesijo, da bo smela pri svojih službah prižigati šest namesto dvoje sveč, če se bo odpovedala „klerikalizmu“

KARDINALNO NEZNANJE

Kardinal Tisserant je bil od 3. do 14. julija kot gost zagrebške Jugoslovanske akademije znanosti na politično-turističnem križarjenju po Jugoslaviji. Zagrebška akademija ga je sprejela za svojega člana. In sicer kot učenjaka svetovne slave v orientalistiki. O slavi ni mogoče dvomiti, nekaj drugega pa je znanstvena veljava in danes je orientalistika že precej preko Tisserantove junaške dobe, ko je priobčeval pred prvo svetovno vojsko in po njej svoje predledne sinteze o zgodovini heretičnih cerkva na (Prednjem) Vzhodu.

Južnoslovanske narode seveda najbolj zanima kardinala Tisseranta znanost o njih zgodovini. Kot orientalist je namreč na sprejemu v Akademijo govoril o Strossmayerju, ki velja za profeta jugoslovanstva. Danes pretežna večina hrvaškega naroda po izkušnjah z jugoslovanstvom gleda z odklanjanjem na Strossmayerjevo misel. Zato pa je verjetno Belgrad dal svoj pristanek, naj kardinal svete rimske cerkve utrdi ugled ideji, ki je za Hrvate mrtva.

Da visoki bagronosec nima adekvatnih pojmov o realnih razmerah v okviru Jugoslavije, najbolj žarko kažejo njegove izjave. V Splitu je govoril o Srbohrvatih, v Dubrovniku o svoji pomoči Srbom v prvi in v drugi svetovni vojski. V Splitu — kjer so se celo orjunaši upirali, da bi se tja preselil sedež dalmatinskega episkopa srbske cerkve. V Dubrovniku — kamor sta takoj po ustanovitvi Banovine i ban šubašič i nadškof Stepinac hitela poudariti hrvaški značaj mesta.

Najbolj kardinalna napaka pa je bila narejena, ko je gost Tita pred odhodom iz Dubrovnika v Rim izjavil: „Moj vtis o Jugoslaviji je, da je to srečna dežela in da se v njej dobro razumejo med seboj različne 'zajednice', sestavljene iz raznih narodnosti in različnih jezikov.“ Veliki orientalist ne ve, da so v Jugoslaviji narodi = nacije. Moti se, če te skupnosti meri z merili prednjega Orienta in ... politične uslužnosti.

Namen Tisserantove poti so Hrvatje dobro razumeli. Tudi cerkveni predstavniki so ga sprejemali s hladom. Škofijski časniki so se omejili na par vrstic, ko so pisali o obisku. Edino Novine-Danica se je razpisovala — glasilo patriotičnih duhovnov vdanih režimu.

Toda tudi Osservatore je molčal in mons. Vaillenc, glasnik Tajništva je časnikarjem dal razumeti, da gre kardinal na privatno potovanje.

„DVATISOČ BESED“ PO „KOMUNISTU“

Belgrajski „Komunist“ (6. 7. 68), tednik Zveze komunistov Jugoslavije, je takoj reagiral na manifest „dvatisoč besed“ češkega pisatelja Vaculika. Oznamuje ga za pojav „psevodoradikalnega avanturizma“, ki služi zgolj v oviranje komunistične stranke pri izvrševanju njenega programa“. Nepotrpežljivost avktorjev in podpisnikov manifesta dokazuje „njih ignoranco o pomenu sprememb, ki jih je uspelo progresističnim silam uresničiti v partiji, v političnem sistemu in v političnem življenju dežele sploh“. Organ jugopartije trdi, da so sedanje napetosti v češko-slovaški krive tudi „konservativne sile“, ki se upirajo „novi liniji demokratizacije“.

Vendar so za sedanjega predsednika praškega parlamenta te „konservativne sile“ na levi. V artiklu, ki ga je 6. 7.

CENA... (dalje s 7. str.)

doma, iste cerkvene oblasti pa naj bodo po intencijah istih rdečih jožefinskih oblastnikov namoč „klerikalne“, kadar gre za razne transmisije pri spodnašanju temeljev politične emigracije v tujini in na raznih kontinentih.

Zaenkrat je verjetno bolj vidna prva transmisija, ko gre za tolmačenje nevarnosti neofašizma in neonacizma. Nekaj luči je na ves problem že vrgla sedanja sovjetska intervencija v Pragi, ko hoče komunizem izrezati češkoslovaški slepič kakor ga je Hitler leta 1939. Toda ta kompliciteta med nacizmom in komunizmom sega že v Leninove čase. Začela se je ob času podpisa rapalske pogodbe med Čičerinom in Rathenauom leta 1922. Sicer so njen pomen skušali zabrisati z gospodarskimi klavzulami, toda pogodba je imela dodaten tajni protokol: Sovjetska zveza je dovolila nemški vladi začeti vežbanje nemške vojske in zlasti oficirskega kadra na svojem ozemlju pod poveljstvom generala von Seeckta. Za utrditev rdeče oblasti v Rusiji je Lenin računal

objavil v Rude Pravo (glasilo partije) ob manifestu v „dvatisoč besedah“, Smrkovsky piše: „Sile, ki se niso odpovedale upu, da bodo obnovile predjanuarski režim, so velika nevarnost, toda nikakor edina. Ekstremisti z desnice so namreč dejansko enako nevarni, ne toliko zaradi svojega pomena, kakor zaradi svojega delovanja. Ti namreč množijo šanse sektarjem, ki se poslužujejo sleherne preteve, da bi izzvali kaos in da bi spravili ob ugled progresistične sile.“

V Beogradu na levi, v Pragi na desni — govorenje o levi in desnici je brez smisla, če se preje ne določi vsebina pojmov. Zato pa tako radi mislijo „politiko“ v terminih levica — desnica ljudje brez misli. Na take pa v prvi vrsti računa partija.

SKLEP SVETOVNEGA „SVOBODOMISELSTVA“

V drugi tretjini junija so se v Torinu zbrali predstavniki svetovnega „svobodomiseltva“ in sklenili ob sklepu posvetovanj resolucijo, kjer najpoprej napadejo „agresijo vlade Združenih držav v Vietnamu“. Potem pa Mednarodni svet Svetovne zveze svobodomiseltcev „ugotavlja, da rimska cerkev s svojim dvoumnim zadržanjem nasproti ameriškemu militarizmu-kapitalizmu, neprenehoma izdaja poslanstvo, ki se je ošabno prilašča. poslanstvo sile miru in človeškega bratovstva.“

Dalje je „svobodoumnški“ svet vznemirjen zaradi vnovičnega pojavljanja manj ali bolj pripoznanih fašizmov v nekih deželah, med katerimi sta Zapadna Nemčija in Francija. Zaradi tega obvezuje vse člane Svetovne zveze za boj z vsemi močmi zoper sile politične, socialne in religiozne reakcije, ki vedno bolj postajajo nevarne.

Svobodoumnški svet nato izraža svoje veselje zaradi revolte mladih in vabi vse napredne duhove, da jim pomagajo s sodelovanjem, vzpodbudami in nasveti.

Končno so „svobodomiseltci“ sklenili, da začno dialog s katoličani — sicer po obsegu in namenih čisto enak komunističnemu: „Upoštevanje, da se v rimski cerkvi vedno bolj vzdigujejo iskreni verniki, ki jih izpodbuja naš ideal, zoper temne sporazume hierarhije s pomagači reakcije, mednarodni svet terja od svobodomiseltcev, da začno s temi verniki dialog, vendar ne nerodoviten dialog o metafizičnih stališčih, temveč tak, da se z njim tem vernikom pomaga, osvoboditi se — kolikor jo je še ostalo — od pasivne podvrženosti dogmam in klerom.“

OPOZARJAMO, da smo spet prejeli pismo iz ZDA, kjer je bil priložen dolarski bankovec. Pismo je bilo brez znakov nasilja, toda bankovca v njem ni bilo. Že večkrat smo svarili: bankovci iz pisem vsi izginejo. Zato lepo prosimo: nakazila naj bodo samo v čekih in sicer na ime Rodolfo

Jurčec, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires in nikdar na ime ustanove ali publikacije.

Tudi morebitne knjižne pošiljke ali podobne zavoje, ki bi morali skozi carino, ne naslavljajte na ime SKA ali podobno, ampak vedno samo na ime osebe.

na nemški ravanšizem, okrepljen potem kot fašizem in nacizem, nemška revanša naj bi odprla vrata ruskemu komunizmu za nadvlado nad vso Evropo — duh revanše, duh sovraštva naj bi kot korelat komunizma preprečil urejanje razmer na zahodu, graditev zdrave združene Evrope, edine resnične konstruktivne politike ne samo za Evropo, ampak za ves svet.

Povezava nacizma in komunizma je avgusta 1939 sprožila drugo svetovno vojno in potem komunistom omogočila nadvlado nad polovico Evrope. Konsolidacijo preostale polovice Evrope v svobodi in demokraciji pa naj prepreči ropotanje z neonacizmom in neofašizmom, kjer se bosta sicer oba stavljal v ospredje kot glavna pobornika proti komunizmu, vseh treh cilj pa je preprečiti zbiranje in združevanje vseh zdravih sil vev Evrope za tisto sožitje, kakor ga je nam Slovincem nakazal Prešeren v končnih verzih Zdravice:

„... Ko rojak, prost bo vsak — ne vrag, le sosed bo mejak!“ V teh besedah pa je bil že prvi slovenski manifest za Združeno Evropo.